

POLICE IN PREDALI: NEKAJ POMISLEKOV O SOCIALNI ZVRSTNOSTI

Ina Poteko

Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana
ina.poteko@ff.uni-lj.si

Marko Stabej

Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana
marko.stabej@ff.uni-lj.si

DOI:10.4312/Obdobja.43.259-266

Slovenski model socialnih zvrsti jezika ne odseva dejanskega jezikovnega stanja, temveč ga usmerja in posredno tudi predpisuje, katera od zvrsti je primerna za različne sporazumevalne okoliščine, ob tem pa vsaj nakazuje, da so zvrsti med sabo razmeroma jasno zamejene. Nujnost posodobitve pojmovanja jezikovne zvrstnosti se kaže na pedagoškem in raziskovalnem področju, a zdi se, da splošna opredelitev jezikovnih zvrsti, ki bi bila primerna za oboje, ni mogoča.

slovenščina, socialne zvrsti, knjižni jezik, neknjižni jezik, pogovorni jezik

The Slovenian model of language varieties does not reflect the actual linguistic situation, but rather guides it and indirectly prescribes which of the varieties is appropriate for different situations, at least suggesting that the varieties are relatively clearly delimited from each other. The need to update the concept of language varieties is evident in both teaching and research, but it seems that a general definition of language varieties that is suitable for both is not possible.

Slovenian, language varieties, standard language, nonstandard language, vernacular language

1 Uvod

Predstavljajte si otroško sobo. Predstavljajte si življenje in dejavnosti v njej. Najrazličnejše igre, učenje in delo za šolo, oblačenje, branje, počitek, malica, spanje ... V sobi so shranjene igrače, družabne igre, najrazličnejši material za igro in ustvarjanje, šolske reči, knjige, oblačila in še bi lahko naštevali. V sobi so tudi police in predali.

Urejene in razvrščene police in predali omogočajo hitrejši dostop in izbiro sredstev pri izbrani dejavnosti (vloga A). De facto pa pomenijo tudi odlagališče za ustvarjanje prostora po koncu neke dejavnosti in pred začetkom naslednje (vloga B). A in B sta sicer načeloma ne le združljivi, temveč tudi dopolnjujoči se vlogi. Toda res le načeloma: vemo, da je vloga B v praksi zares primarna vloga polic in predalov (pa še omar, miz, stolov ...). Vloga A je večino časa neuresničljiv ideal, sicer dozdevno

dosegljiv sleherni trenutek (»Pospravi sobo!«), a uresničen le izjemoma, morda pred pomembnimi obiski, v okviru izrednega sezonskega pospravljanja ipd. – ali ko postanejo police in predali v vlogi B neobvladljivo nepregledni in kaotični. Tudi ko se vloga A občasno vzpostavi, ni rečeno, da zares deluje – saj uporabniki in uporabnice prostora (še posebej, če sobe ne pospravijo sami) pravzaprav ne vedo, kje stvari v urejenem, razvrščenem, očiščenem stanju sploh so. Pri vzpostavljanju vloge A se paradoksalno vloga A preobraža v vlogo B, s perspektive uporabnika.

Recimo, da želimo ugotoviti, kako (s čim in kaj) se otrok igra, pa zaradi tega ali onega razloga otroka ne smemo opazovati pri dejanski igri, temveč moramo sklepati po posrednih dokazih. Katero stanje polic in predalov bi bilo za to primernejše, A ali B? Retorično vprašanje. Stanje B, seveda. Ko so na isti polici pomešane barbike, lego kocke, školjke z lanskega morja, trije stari nedelujoči telefoni in še bi lahko naštevali. Sicer z nemalo forenzičnega sklepanja, a še vedno neprimerno zanesljiveje od stanja A.

Razvrščenost po policah in predalih seveda hoče biti metafora za shematizirano pojmovanje socialnih (in drugih) jezikovnih zvrsti kot nečesa jasno razmejljivega. S tem samo po sebi ni nič narobe. Toda ko ta predstava postane nekaj normativnega, nekaj, kar naj bi ne le odsevalo, temveč uravnavalo dejansko jezikovno prakso, in se zdi velik družbeni problem, če je ne, potem imamo resne težave. Jasna razvrščenost ima le malo opraviti tako z dejansko jezikovno prakso pri večini spontanega neformalnega jezikovnega sporazumevanja kot tudi z načinom delovanja posameznikove in posamezničine jezikovne zmožnosti. Mogoče res zajemamo s police »knjižni jezik« v svoji jezikovni zmožnosti, kadar pišemo takele članke. Toda police in predali naše jezikovne zmožnosti so veliko bolj v stanju B iz zgornjih odstavkov kot pa v stanju A.

2 Socialne zvrsti slovenskega jezika

Minilo je skoraj pol stoletja, odkar se je v slovenskem prostoru oblikovala teorija jezikovne zvrstnosti, predstavljena v *Slovenski slovnici* (Toporišič 1976), na kateri še vedno temelji tudi pojmovanje zvrstnosti v slovenskem izobraževalnem sistemu (Gruden 2021). Teorija socialnih zvrsti slovenskega jezika je bila od vsega začetka deležna mnogih kritik (gl. Bitenc 2016), ne odseva namreč resničnega stanja in dogajanja v jezikovni skupnosti, jezikovne zvrsti opredeljuje in razmejuje preveč togo (Stabej 2010), knjižni jezik pa idealizirano pojmuje kot nadrejeno zvrst, ne le glede družbenega prestiža, ampak tudi glede drugih lastnosti. Potreba po realnejšem zvrstnem opredeljevanju slovenščine je torej jasna; tej temi je bil med drugim v celoti posvečen tudi 22. simpozij Obdobja, ki je sicer prispeval marsikateri razmislek in ponudil nekaj predlogov drugačne opredelitve socialnih zvrsti, a vendar se zdi, da smo dve desetletji pozneje še vedno na isti točki.

Nujnost posodobitve oz. prenove pojmovanja jezikovne zvrstnosti slovenskega jezika izhaja iz vsaj dveh potreb: raziskovalne in pedagoške. Oziroma drugače; izkušnje kažejo, da niti ne moremo pričakovati nekega enovitega splošno veljavnega modela jezikovne zvrstnosti, ki bi zadovoljil po eni strani pedagoške potrebe pri

učenju slovenščine kot prvega in kot drugega jezika, po drugi strani pa bil ustrezna teoretična podlaga in metodološko izhodišče za raziskovanje sodobnih govornih in pisnih praks v slovenskem jeziku.

3 Zvrstnost kot raziskovalno izhodišče

Pri obravnavi različnih govorjenih in zapisanih, predvsem pa nestandardnih oz. neknjižnih besedil torej naletimo na metodološko težavo, kako jih analizirati in jezikovne izbire v njih opisati (gl. Bitenc 2021; Poteko, Stabej 2023). Pri tem tisti in tiste, ki to počnejo ali skušajo početi, pogosto posežejo po teoriji jezikovne zvrstnosti, ki pa prinaša več problemov kot rešitev: kako besedilo smiselno umestiti v eno od ponujenih možnosti (zvrsti) – in ali je to sploh mogoče; če prvi korak uspe, pa tudi, kako to zvrst poimenovati.

Ta zadrega se še posebej kaže pri raziskavah, ki se ukvarjajo z analizo spontanega govora, največkrat več govorcev v istem govornem položaju ali enega govorca oz. govorke v več govornih položajih, ali z analizo spletnih besedil in zasebnih sporočil. Do takšnih besedil raziskovalke in raziskovalci pogosto pristopajo tako, da po posameznih jezikovnih ravlinah, tj. pri izbiri leksike, morfologiji, skladnji, zapisu ali pravorečju, navajajo posamezna odstopanja od knjižne norme (npr. Dobrovoljc 2008; Jakop 2008; Poteko 2019).

Za primer vzemimo socialnozvrstno analizo govora slovenskih youtuberjev (Poteko 2019). Za začetek navajamo transkripcijo dela analiziranega govora youtuberke G₂:

no | začnemo s prvim slajmom | in sicer bom najprej | əmm | uporabila p v a lepilo | dejansko ni važno | kakšne znamke je | važno je samo | da je p v a in ne waterbejt lepilo || nato sem uporabila akrilno barvo | lahko uporabite tudi tempera barvo ali pa jedilno barvo | niti ni važno | samo toliko | da obarva || in nato bom dala eno žličko sode | sode bikarbone | use fajn zmešala || uporabila sm še peno za britje | katero sem nanesla res u veliki količini | da bo tako bolj flafi | čeprav na koncu ni blo | ampak | ə | useeno da neki tisti teksčər | ne ||

Na podlagi teorije socialnih zvrsti in pripadajočih opisov v *Slovenski slovnici* (Toporišič 2000) so bila odstopanja od zbornega jezika razvrščena v kategorije: knjižnopogovorno (0,38 %), neknjižno pogovorno (3,4 %), pokrajinsko pogovorno (2,46 %), narečno (3,02 %), sleng (4,73 %), druge leksikalne posebnosti (1,51 %) in druga odstopanja (2,46 %). Odstotki predstavljajo delež glede na število besed v celotnem besedilu.

Poraja se dilema, kako pridobljene podatke interpretirati. Orel (2004: 417) na primer za sms-e navaja menjavanje kodov med knjižnim, pogovornim in narečnim, tudi znotraj enega samega (kratkega) sporočila, Tivadar (2004: 446) pa za govorjeni jezik na lokalnem radiu zapiše, da je zelo pogosto »prehajanje iz enega v drug sistem, skratka zvrstno mešanje,« in da »v javnem medijskem govoru pogosto prihaja do preklapljanja«. Po takem vzorcu se ponuja sklep, da govorka v analiziranem videu preklaplja med vsaj tremi zvrstmi, a se ta ne zdi zares smiseln.

Pristop razvrščanja vseh elementov nekega diskurza v jezikovne zvrsti sicer lahko razkrije posamezne jezikovne izbire in ponuja vpogled v jezikovno rabo, a večinoma

ne obravnava besedila ali govora kot celote, ki je ni smiselno samo razgraditi na posamezne mikro enote, saj besedila delujejo kot dinamična pojavnost.

Posebej problematično pa je, če se besedila zasebne in neformalne komunikacije tudi vrednoti glede na (ne)upoštevanje knjižne norme, čeprav intenca tvork in tvorcev tovrstnih besedil sploh ni bila govoriti ali pisati v knjižnem jeziku¹ – niti ni utemeljeno sklepanje, da taka besedila karkoli povedo o njihovem (ne)poznavanju pravopisnih in drugih normativnih pravil.²

V prispevkih, ki se tako ali drugače ukvarjajo s socialnimi zvrstmi slovenskega jezika, avtorji in avtorice krmarijo med obstoječo opredelitvijo po Toporišiču (Pulko in Zemljak Jontes (2015) npr. te zvrsti le terminološko prilagodita stopnji izobraževanja šolarjev), kritičnostjo do nje in minimalnimi popravki oz. spremembami, da se ta bolj približa jezikovni realnosti (gl. npr. Vogel 2020). Bitenc (2016: 171) nasprotno v svojih raziskavah o variantnosti slovenščine izhaja iz predpostavke, »da so jezikovni repertoarji in strategije govornega obnašanja pri (geografsko mobilnih) posameznikih različni in da gre pri tem za kontinuum, razpet med pogosto idealizirana pola knjižnega jezika in narečja«.

3.1 Teorija zvrstnosti v zaključnih delih

Neustreznost Toporišičeve teorije socialnih zvrsti kot osnove za analiziranje besedil ali ugotavljanje jezikovne rabe posameznic in posameznikov, kot jo ocenjujejo sami, se še posebej razkrije v zaključnih delih študentk in študentov (predvsem slovenistične in pedagoških smeri). Z namenom prikaza pomanjkljivih metodoloških pristopov in z njimi povezanih dilem smo se odločili za pregled zaključnih del, ki se posredno ali neposredno ukvarjajo tudi z jezikovno zvrstnostjo slovenskega jezika. Zaključna dela so tudi odraz tega, kakšno vedenje in kakšna stališča imajo njihove avtorice in avtorji na koncu šolanja.

Na repozitorijih štirih slovenskih univerz³ smo pod ključnimi besedami *zvrsti jezika*, *knjižni jezik*, *neknjižni jezik* in *pogovorni jezik* poiskali zaključna dela in jih pregledali. V nabor se je uvrstilo 38 diplomskih in magistrskih del, nastalih med letoma 2010 in 2024, ki vključujejo teorijo jezikovne zvrstnosti, pri čemer jih je največ s Filozofske fakultete Univerze v Mariboru (18), Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani (7) in Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani (4). V grobem lahko obravnavana dela razvrstimo v dve skupini:⁴ 1) analiza govornjenih ali zapisanih besedil (16) in 2) ugotavljanje rabe socialnih zvrsti na podlagi ankete (17).

1 V primeru analize govora youtuberjev (Poteko 2019) je »sodba« vsaj posredno nakazana že s samo formulacijo »odstopanja od zbornega jezika«.

2 Jakop (2008) v spletnih forumih recimo opaža kršenje pravopisne norme, kar med drugim pripisuje tudi slabemu poznavanju pravopisnih pravil.

3 Univerza v Ljubljani, Univerza v Mariboru, Univerza na Primorskem, Univerza v Novi Gorici.

4 Pet zaključnih del med pregledanimi je obravnavalo teme, ki niso povezane z našo razpravo, zato jih v prispevek nismo vključili.

3.1.1 Analiza govora in besedil

Enajst zaključnih del se ukvarja z analizo govora, najpogosteje na radiu ali televiziji. Avtorji in avtorice se večinoma odločajo za enega od dveh metodoloških pristopov; prvi je označevanje in izpisovanje neknjižnega besedja, pri čemer so jim v pomoč kvalifikatorji iz SSKJ2 in *Slovenskega pravopisa*, drugi pa širša analiza, v kateri označujejo odstopanja od zbornega jezika na ravneh glasoslovja, oblikoslovja, skladnje in besedja.

Opazovanje jezika na ravni knjižnosti leksike je sicer najbolj oprijemljiva in merljiva metoda, a tudi ta prinaša dilemo, kako pridobljeno informacijo (največkrat je ta delež neknjižnih besed v primerjavi s knjižnimi, gl. npr. Lobnik Ambrožič 2016) interpretirati z vidika jezikovnih zvrsti. Informacija o količini posameznih neknjižnih elementov v primerjavi s knjižnimi je pravzaprav lahko smiselna samo relativno, v primerjavi z drugimi (istovrstnimi) besedili, absolutne vrednosti pa je težko – in nesmiselno – pretvoriti v informacijo o tem, v kateri jezikovni zvrsti tako besedilo ali govor je.

V naboru je bilo najmanj takih zaključnih del, ki bi analizirala avtentična nestandardna pisna besedila, kar bi lahko vsaj deloma pripisali temu, da je takšna analiza z metodološkega vidika najkompleksnejša. Prav pri teh pa je bilo mogoče najti tudi kritične premisleke o tem, da teorija socialne zvrstnosti, ki je še vedno v uporabi, ni v skladu z dejansko jezikovno rabo. Tako na primer Černetič (2022: 31) zapiše: »Na tem mestu moramo posebej opozoriti, da je stroga tipološka delitev na socialne zvrsti vprašljiva, zato naj v pričujočem poglavju služi le kot shematski zgodovinski pregled njihovih posamičnih obravnav,« Urh (2010: 52) pa v sklepu ugotavlja: »Besedila sms-ov nam prav tako odpirajo vprašanja o umestnosti slovenske jezikovne členitve predvsem v okviru socialnih zvrsti.« V analizah so avtorji in avtorice teh nalog večinoma opazovali in izpisovali značilnosti pogovornega jezika v obravnavanih besedilih, ob tem pa tudi opozarjali na različne stopnje (ne)knjižnosti, pogovornosti in narečnosti, besedil pa niso vrednotili glede na knjižno normo.

3.1.2 Ugotavljanje rabe socialnih zvrsti v različnih okoliščinah

V 13 zaključnih delih, večinoma nastalih pod mentorstvom M. Zemljak Jontes in S. Pulko, so študentke in študenti izvajali ankete, v katerih so učence tretjega triletja osnovne šole, v manjši meri pa tudi učitelje in dijake, spraševali po uporabi različnih socialnih zvrsti v različnih okoliščinah, kot so *doma*, *s sokrajani*, *s sošolci*, *pri urah slovenščine* ... V odgovorih so ponudili terminološko prilagojena poimenovanja za zvrsti (Pulko, Zemljak Jontes 2015): krajevni narečni govor (to je tako, kot govorijo sokrajani); nadnarečna oblika govora, ki je blizu krajevni narečnemu govoru (to je govor, ki vsebuje večinoma narečne besede in besede, ki jih uporabljajo npr. učitelji v šoli); nadnarečna oblika govora, ki vsebuje malo narečnih besed in več takih, ki jih uporabljajo na nacionalnem radiu ali televiziji; knjižno; v govoru mladostnikov (slengu).

Na tem mestu bi se lahko spraševali o smiselnosti in ustreznosti navedene terminološke prilagoditve pojmovanja socialnih zvrsti, a se bomo raje posvetili

tistemu, kar se nam zdi pri takem početu bolj problematično. To je ugotavljanje, kakšna je realna jezikovna raba, na podlagi ankete, v kateri posamezniki in posameznice, najpogosteje osnovnošolci in osnovnošolke, sami presoja, kakšna je njihova jezikovna raba v različnih situacijah, pri čemer je ena od podanih možnosti bolj pričakovana in v skladu z naučenim v šoli kot ostale. Tudi Bitenc (2021: 37) izpostavlja, da samoocenjevanje govorcev in govork glede lastne jezikovne rabe ni zanesljivo, saj se nekaterih pojavov ali značilnosti lahko ne zavedajo, jih niso sposobni opisati, lahko se precenijo ali podcenijo, sploh pri rabi variant.

Zemljak Jontes in Pulko (2019: 252) odgovorov, pridobljenih na podlagi ankete, zares ne obravnavata kot stališča oz. kot nezanesljive samoocene jezikovne rabe, temveč rezultate načeloma navajata kar kot dejansko stanje: »Raziskava na vzorcu skoraj tisoč anketiranih je pokazala, da učenci doma najpogosteje govorijo krajevni narečni govor; učenci s sokrajani (nevrstniki) govorijo predvsem narečno [...]« Kritična presoja pa še v večji meri umanjka v omenjenih zaključnih delih; Srnko (2013: 116) v sklepu na primer navaja: »Prav tako me je presenetila ugotovitev, da 28,6 % sedmošolk doma govori knjižno. Sklepam, da se odgovor v tolikšni meri pojavlja zaradi vpliva visoke stopnje izobrazbe staršev.« Pričakovali bi vsaj nakazan dvom, da odgovorom ne gre popolnoma zaupati.⁵

3.1.3 Ne le metoda, ampak tudi ideologija

Naš namen je bil na primeru zaključnih del predstaviti metodološke težave pri uporabi teorije socialnih zvrsti za obravnavanje jezikovne realnosti in analizo besedil; a pri tem ne moremo prezreti, da problem ni le metodološki, temveč tudi ideološki. Knjižnemu jeziku se idealizirano pripisuje pozitivne lastnosti in prednosti, kot so, da je lep(ši od drugih zvrsti), edini razumljiv za širšo množico ljudi, edini primeren za pedagoško delo in podobno.⁶ Sicer obstaja možnost, da tako javno mnenje ni nujno enako zasebnemu, a v vsakem primeru kaže na to, kakšno je javno vrednotenje knjižnega jezika v primerjavi z drugimi jezikovnimi zvrstmi, ki je neločljivo povezano s simbolno vlogo jezika v družbi, vpetega v širšo družbeno in politično situacijo

5 Mršnik (2017: 17), ki je podobno anketo opravljala med učenci in učitelji, je npr. ugotovila, »da učenci in učitelji ne ocenjujejo enako socialne zvrsti, ki naj bi jo učenci uporabljali pri pouku – učitelji jo ocenjujejo bližje krajevnemu narečnemu govoru, učenci bližje knjižnemu,« in dalje: »Raba socialnih zvrsti med učitelji in učenci je le njihova ocena rabe in ni nujno realna slika, dejansko stanje torej ostaja uganka.«

6 V opombi navajamo primere iz zaključnih del. V nalogi o jezikovni usposobljenosti učiteljev na razredni stopnji Arh (2017: 22) vsa odstopanja od zbornega jezika pri učiteljih, tako v pisnih besedilih kot pri govoru v razredu, tretira kot napake in med drugim navaja: »Kritični presek različnih avtorjev kaže, da je učitelj takrat, kadar podaja učno snov, v vlogi javnega govornika, zato mora uporabljati zborni jezik.« Podobno Bogataj (2020: 48): »Knjižni jezik je edina primerna socialna zvrst, ki jo vzgojitelj uporablja za komunikacijo s starši, zborni in knjižni pogovorni, odvisno od okoliščin.« Meglič (2022: 33) v sklepu analize radijskega govora zapiše: »Javni radii torej še vedno skrbijo za lepo knjižno izreko z mislijo na zahtevne in malo manj zahtevne poslušalce. To ljudje cenijo, saj je lepa slovenščina ena izmed razlogov, zakaj izberejo javni radio,« Zakošek (2018: 30) pa za uporabo neknjižnega pri spontanem govoru voditelja na TV Celje zapiše: »Pogovorni jezik uporabljamo samo v zasebnem govorjenju. Tako se lahko zgodi, da občinstvo ne pozna pomena teh besed, kar lahko vzbudi občutek nevednosti. Ne glede na žanr oddaje si napovedovalec tovrstnih jezikovnih napak ne sme dovoliti.«

(Milroy, Milroy 1999). Vse druge pojavne oblike jezika (oz. govora ali besedila v takem jeziku) – z delno izjemo narečja – so pogosto obravnavane kot manjvredne, slabše, bodisi v konkretnih situacijah bodisi na splošno. Seveda pa je ideološka podlaga te jezikovne zvrstnosti nekaj, kar si zasluži podrobnejšo samostojno obravnavo.

4 Sklep

Slovenski model socialnih zvrsti, ki je še vedno v rabi, ne odseva dejanskega jezikovnega stanja v različnih družbenih okoliščinah, temveč ga usmerja oz. vsaj posredno tudi predpisuje, katera od jezikovnih zvrsti je primerna za različne položaje (predvsem glede na kriterija javnosti in formalnosti), ob tem pa vsaj nakazuje, da so zvrsti med sabo razmeroma jasno zamejene. Potreba po novem, realnejšem modelu torej še vedno ostaja, a zdi se, da splošna opredelitev jezikovnih zvrsti slovenskega jezika, primerna za vse in vsakogar, ni mogoča.

Vprašanje je, ali teorijo socialnih zvrsti slovenskega jezika sploh lahko zares imenujemo teorija; za znanstvene, raziskovalne namene obravnavanja jezikovne realnosti so ustreznejše druge teorije, npr. jezikovne variantnosti in jezikovnega prilagajanja. Te metodološko omogočajo tudi delo z ustrezno pridobljenimi in obdelanimi empiričnimi podatki o jezikovnih praksah, jezikovnih stališčih in jezikovni zmožnosti posameznic in posameznikov. A tudi na takih rezultatih temelječ model jezikovnih zvrsti je lahko le orientacija za razumevanje in usmerjanje jezikovne rabe (predvsem v pedagoškem procesu), ne more pa služiti kot izhodišče za raziskovanje realnih govornih in pisnih praks, jezikovne zmožnosti ali družbene jezikovne situacije.

Tako kot lahko vsak posameznik in vsaka posameznica pri govorjenju in pisanju posegata po jezikovnih elementih iz različnih predalov in z več polic, tako tudi rezultata takega dejanja, torej govora ali besedila, ni mogoče vedno pospraviti na točno določeno polico ali strpati v predal. Tega ne smemo pomesti pod preprogo.

Viri in literatura

- ARH, Eva, 2017: *Jezikovna usposobljenost učiteljev na razredni stopnji*. Magistrsko delo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- BITENC, Maja, 2016: *Z jezikom na poti med Idrijskim in Ljubljano*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- BITENC, Maja, 2021: Med realnostjo in samooceno jezikovne rabe. Maja Bitenc, Marko Stabej, Andrejka Žejn (ur.): *Sociolingvistično iskrenje*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 35–56.
- BOGATAJ, Tina, 2020: *Ustreznost vzgojiteljeve uporabe socialnih zvrsti jezika pri komunikaciji s starši*. Diplomsko delo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- ČERNETIČ, Jan, 2022: *Jezikovnostilna analiza samopredstavitvenih besedil mladih na zmenkarskem portalu Tinder*. Magistrsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- DOBROVOLJC, Helena, 2008: Jezik v e-poštnih sporočilih in vprašanja sodobne normativistike. Miran Košuta (ur.): *Slovenščina med kulturami: slovenski protestantizem in medkulturnost, slovenski jezik in književnost med kulturami, književnosti in jeziki manjšin, slovenščina sms*. Celovec, Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije. 295–314.
- GRUDEN, Ana, 2021: Pojmovanje socialne zvrstnosti pri govoricah slovenščine in vpliv šolanja. Maja Bitenc, Marko Stabej, Andrejka Žejn (ur.): *Sociolingvistično iskrenje*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 13–33.

- JAKOP, Nataša, 2008: Pravopis in spletni forumi – kva dogaja? Miran Košuta (ur.): *Slovenščina med kulturami: slovenski protestantizem in medkulturnost, slovenski jezik in književnost med kulturami, književnosti in jeziki manjšin, slovenščina sms*. Celovec, Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije. 315–327.
- LOBNIK AMBROŽIČ, Simona, 2016: *Govor mariborskih menedžerjev med poslovnimi sestanki*. Diplomsko delo. Maribor: Filozofska fakulteta.
- MEGLIČ, Katarina, 2022: *Primerjava govora komercialnega in javnega radia v odnosu do knjižne norme slovenskega jezika*. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- MILROY, James, MILROY, Lesley, 1999: *Authority in Language: Investigating Standard English*. London, New York: Routledge.
- MRŠNIK, Andreja, 2017: *Raba socialnih zvrsti slovenskega jezika med učenci in učitelji treh osnovnih šol*. Diplomsko delo. Koper: Pedagoška fakulteta.
- OREL, Irena, 2004: Sporazumevanje nekoč in danes – od vzorcev pogovorov do mladostniških SMS-ov. Erika Kržišnik (ur.): *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem. Obdobja 22*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. 407–422.
- POTEKO, Ina, 2019: Socialnozvrstna analiza govora slovenskih govorcev na YouTubeu. Hotimir Tivadar (ur.): *Slovenski javni govor in jezikovno-kulturna (samo)zavest. Obdobja 38*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 237–246.
- POTEKO, Ina, STABEJ, Marko, 2023: Bolj ali manj knjižno: problemi jezikovne analize računalniško posredovane neformalne komunikacije. *Jezik in slovstvo* LXVIII/4. 227–240.
- PULKO, Simona, ZEMLJAK JONTES, Melita, 2015: *Slovensko ali knjižno – kako je prav?* Maribor: Aristej.
- SRNKO, Barbara, 2013: *Jezikovna zvrstnost učencev tretjega triletja osnovne šole v danih govornih položajih*. Diplomsko delo. Maribor: Filozofska fakulteta.
- STABEJ, Marko, 2010: *V družbi z jezikom*. Ljubljana: Trojina, zavod za uporabno slovenistiko.
- TIVADAR, Hotimir, 2004: Podoba in funkcija govorjenega knjižnega jezika glede na neknjižne zvrsti. Erika Kržišnik (ur.): *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem. Obdobja 22*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. 437–452.
- TOPORIŠIČ, Jože, 2000: *Slovenska slovnica*. Maribor: Obzorja.
- URH, Anja, 2010: *Jezik mladostniških sms-ov*. Diplomsko delo. Koper: Fakulteta za humanistične študije Koper.
- VOGEL, Jerca, 2020: Vpliv prevladujočega neknjižnega govora na razvijanje sporazumevalne zmožnosti v knjižnem jeziku. Jerca Vogel (ur.): *Slovenščina – diskurzi, zvrsti in jeziki med identiteto in funkcijo. Obdobja 39*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 233–243.
- ZAKOŠEK, Anja, 2018: *Analiza govora voditeljev v razvedrilnih oddajah na TV Celje*. Diplomsko delo. Maribor: Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko.
- ZEMLJAK JONTES, Melita, PULKO, Simona, 2019: Odnos do rabe socialnih zvrsti med mladimi. Hotimir Tivadar (ur.): *Slovenski javni govor in jezikovno-kulturna (samo)zavest. Obdobja 38*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 247–254.

Prispevek je nastal v okviru raziskovalnega programa Slovenski jezik – bazične, kontrastivne in aplikativne raziskave P6-0215, ki ga financira ARIS.